

Almanca Öğretmenliği Lisans Öğrencilerinin Sözlük Kullanım Alışkanlıkları Üzerine Bir Araştırma¹

A Study on Dictionary Usage Habits of German Language Teaching Undergraduate Students

Sevinç SAKARYA MADEN, Tuğba ÇARIKÇI KULA

Özet: Bu çalışmada Almanca Öğretmenliği Lisans öğrencilerine bir anket uygulanarak, Almanca sözlük kullanım alışkanlıkları araştırılmış, bir sözcüğün okunuşu, yazılış şekli, anlamı, kelime türü, kökü, tarihsel gelişimi, başka unsurlar ile kurduğu sözler, deyimler ve cümle içindeki kullanımları merak edildiğinde ne tür sözlüklerden yararlandıkları sorulmuş, anket çalışması sonucunda elde edilen verilerden hareketle sıklıkla kullanılan sözlükler sınıflandırılarak, bu sözlüklerin benzer ve farklı özellikleri üzerinde durulmuş, sözlüklerin Almancayı yabancı dil olarak öğrenenlerin gereksinimlerini ne ölçüde karşıladığı tartışmaya açılmış ve sözlük okumada beliren sorunların giderilmesi için çözüm önerileri geliştirilmiştir.

Anahtar sözcükler: Yabancı dil olarak Almanca, sözlük, sözlük çeşitleri, sözlük kullanımı

Abstract: In this study, a questionnaire was applied to German Language Teaching undergraduate students and their dictionary usage habits were investigated. The students were asked what kind of dictionaries they look up in for a word when they want to learn pronunciation, written form, meaning, word type, etymology, historical development, words combined with other elements, idioms, and the usage in sentences. Considering the data obtained as a result of the questionnaire, by classifying frequently used dictionaries, similar and different characteristics of them were emphasized and to what extent they meet the needs of the ones who learn German as a foreign language was put under debate and solution proposals were developed in order to solve appearing problems in reading dictionaries.

Key Words: German as a foreign Language, dictionary, kinds of dictionary, dictionary usage

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

In order to resolve curiosity about an interesting topic, various printed or digital sources are made use of. Some of these sources are books, journals, newspapers, scientific articles, brochures, booklets, internet based articles such as blogs, or dictionaries. The topic of this research is diversity of using dictionaries when university students wonder meanings and usage of words. The aim of this study is to examine dictionary usage habits of Trakya University German Language Teaching undergraduate students who aim to teach the new language they learn in their careers, and to raise opinions which can be sources for general judgments by asking opinions of students through questionnaires and blending data obtained from questionnaires. When saying “dictionary usage habits”, it is meant what kind of dictionaries students use primarily, whether they use appropriate dictionaries considering their purposes and whether they encounter difficulties in reading dictionaries or what these difficulties are. Considering this point of view, it is aimed to present solution recommendations related to this topic to improve dictionary usage habits.

Methods

The study was started with theoretical information including topics like “What is a dictionary?” and “what are the kinds of dictionaries ?” In the study in which some studies of some writers like Aksan (1998), Aydın

¹ Bu makale 11-14 Mayıs 2016 tarihlerinde Akdeniz Üniversitesinin ev sahipliğinde Antalya’da düzenlenen “XIII. Internationaler Türkischer Germanistik Kongress: Zukunftsperspektiven der Germanistik”. (Uluslararası Türk Germanistik Kongresi: Germanistliğin Gelecek Bakış Açılıarı) temalı 13. Uluslararası Türk Germanistik Kongresinde (İTÜGEK 2016) bildiri özeti olarak sunulmuştur.

(2007) who did research about this topic were made use of, description and survey methods were used together. A questionnaire which included more than one question form and composed of 17 questions was prepared and applied to 94 Trakya University German Language Teaching undergraduate students. In the questionnaire, apart from multiple choice questions, yes/no questions and open ended questions were also included. In multiple choice questions, the option “other” was added to the options and the students were asked to write the name of the dictionaries they already have and make use of. The students have the chance of choosing more than one option. In the assessment phase, 20 questionnaires were out of assessment because some of the questions were not answered. The data obtained from only 74 questionnaires out of 94 questionnaires were processed in tables and visualized by diagrams.

Research Findings

In the first question of the questionnaire, the students were asked in which grade they study and the digital data obtained were visualized and displayed in Table 1. Totally 94 students answered the questionnaire being 10 first year students, 42 second year students and 42 third year students. But because of the fact that 12 second year students and 8 third year students did not answer some of the questions, only 30 questionnaires from the second grade and 34 questionnaires from the third grade were evaluated and questionnaire results were evaluated considering the answers of only 74 students.

Questions of the questionnaire are in the following order.

The second question is about in which situations the students need to make use of dictionaries,
The third question is about which dictionaries they already have,
The fourth question is about what the frequently used dictionaries are,
The fifth question is about which printed dictionary they use,
The sixth question is about which digital dictionary they use,
The seventh question is about whether there is an explanation about how to read the printed dictionary,
The eighth question is about whether they encounter difficulties while making use of printed dictionaries,
The ninth question is about whether there is information about how to use dictionaries in digital medium,
The tenth question is about what kind of difficulties they face while using dictionaries in digital medium,
The eleventh question is about whether available dictionaries meet the needs.

While evaluating the data obtained from the answers, an answer attracted attention. A student found dictionaries insufficient giving the reason that some words may mean something different in idioms. The student pointed out that for example, meaning of the word “das Schwein” in German is given as “swine” in most of the dictionaries while “Du hast Schwein gehabt” meaning “You had the chance” did not take place in most of the dictionaries.

The questions for which more than one answer can be chosen are respectively;

The twelfth question is “When you want to learn the meaning of a word which dictionary do you refer?”
The thirteenth question is “When the written form of a word is wondered which dictionary is referred?”
The fourteenth question is “When the historical development of a word is wondered which dictionary is referred?”
The fifteenth question is “When the synonym of a word is wondered which dictionary is referred?”
The sixteenth question is “When the etymology of a word is wondered which dictionary is referred?”
And the questionnaire ended with the seventeenth question “When the usage of a word in sentences is wondered which dictionary is referred?”

Discussion and Conclusion

In this part of the study, depending on the data and the information obtained, results of the questionnaire were interpreted and related to this issue, suggestions for the future were tried to develop. The data collected within this study revealed that the students mostly make use of internet sources rather than printed sources while they are looking for information about the usage of a word in sentences.

Based on the data obtained from the questionnaire, it was seen that the students make use of dictionaries in order to learn the meaning of only one word. Within the questionnaire study, when the frequency

of choosing kinds of dictionaries was examined, it was seen that, in total, “Monolingual Dictionary” was chosen 93 times, “Multilingual Dictionary was chosen 222 times, “General Dictionary (Common Language, Written Language Dictionaries)” was chosen 113 times, “Dictionary of Dialectology” was chosen 12 times, “Dictionary of Synonyms and Antonyms” was chosen 47 times, “Slang Dictionary” was chosen 6 times, “Dictionary of History” was chosen 17 times, “Dictionary of Etymology” was chosen 12 times, “Picture Dictionary” was chosen only once, “Dictionary of Professional Field (Dictionary of Terminology)” was chosen 15 times, “Dictionary of Idioms and Proverbs” was chosen 12 times, and the option “Other” was chosen 123 times.

On the other hand, given as options of foreign language dictionaries, “Pons” Dictionary was chosen 293 times in total, “Langenscheidt” Dictionary was chosen 128 times, “Fono” Dictionary was chosen 19 times, “Dictionary From Turkish to German and From German to Turkish (Karl Steuerwald)” was chosen 5 times, “DaF Mavi Sözlük” was chosen only once, and the option “Other” was chosen 13 times. The students who chose the option “Other” explained that they generally make use of “Google Translate”, “Cafe-uni”, “Beluka” dictionaries.

As a result of the study, the students indicate they generally use the same dictionaries and this results from the fact that before the students who learn German in Preparatory class start their undergraduate programme they probably buy their dictionaries as a whole group when they first come to the School of Foreign Language. In addition, most of the students have smart phones, as well. It is known that, by means of smart phones various dictionary applications can be downloaded and be used at any time. This causes more limited usage of printed dictionaries. The students have the opportunity to access to any word easily and quickly through Internet. But quick access to words causes forgetting words in a very short time.

Considering the data obtained and the results starting discussions, it is possible to give the following suggestions:

Course contents related directly to dictionary usage in foreign language lessons should be formed and students should be informed about dictionary usage in these lessons.

By using both traditional and modern day facilities, students should be taught how to read dictionaries appropriately considering the question “How must we reach the correct word?”

If necessary, forming an additional course content about reading dictionaries, this course should be taught as a foreign language in German Language Undergraduate Departments.

1. GİRİŞ

Merak edilen bir konuya ilişkin cevap bulmak için basılı veya dijital birçok kaynağa başvurulur. Kitaplar, ansiklopediler, dergiler, makaleler, blog sayfaları, internet sayfaları bunlardan bazılarıdır. Basılı ya da dijital kaynaklardan biri de sözlüklerdir. Bu çalışmada Almanca Öğretmenliği Lisans programında kayıtlı öğrenciler, Almanca sözcüklerle ilgili herhangi bir sorun yaşadıklarında; sözcüklerin anlamlarını, tarihsel gelişim süreçlerini, yazılışlarını ve cümle içindeki kullanımlarını merak ettiklerinde hangi sözlüklere başvurdukları ve sözlük okumada sorunlarla karşılaşmış ve karşılaşmadıkları sorularına cevap aramış, ayrıca katılımcı öğrencilerin basılı ve çevrimiçi sözlük kullanım alışkanlıklarının saptanması ve sözlükler hakkındaki olumlu olumsuz görüşlerinin alınması amaçlanmıştır.

Sözlük; bir dilin sözcüklerini, söyleyiş biçimleriyle, yazımlarıyla veren, bağımsız biçim birimlerini temel alarak bunların, başka öğelerle kurdukları söz öğeleriyle birlikte anlamlarını, değişik kullanımlarını gösteren bir söz varlığı kitabıdır (Aksan 1998: 75). Bir başka tanıma göre, sözlük; bir dilin kelimelerini, deyimlerini, atasözlerini genellikle alfabetik düzene uygun olarak sıralayan, anlamlarını açıklayan ve başka dillerdeki karşılıklarını veren eserlerdir (Aydın 2007: 107). Sözlük bilim ise başlı başına bir bilim dalı olarak kabul edilmektedir ve her bilim dalında olduğu gibi sözlük bilimde de kendi içerisinde disiplinleri bulunmaktadır. Sözlük bilim, bir dilin ya da karşılaştırmalı olarak çeşitli dillerin söz varlığını sözlük biçiminde ortaya koymaya yönelik, bu amaçla yöntemler koyarak uygulama yollarını gösteren bir dilbilim dalıdır (Aksan 1998: 69).

İlhan (2009) sözlükleri hazırlanış amaçları, kullanım gayeleri ve taşıdıkları özelliklere göre şu şekilde gruplandırmıştır:

- Tek dilli sözlükler,
- Çok dilli sözlükler,

- Genel sözlükler (ortak dil, yazı dili sözlükleri),
- Lehçe bilim sözlükleri,
- Eş anlamlı ve zıt anlamlı sözlükler,
- Tarihsel sözlükler,
- Köken bilgisi sözlükleri (etimoloji sözlükleri),
- Uzmanlık alanı sözlükleri (terim sözlükleri),
- Argo sözlükleri,
- Deyim ve atasözleri sözlükleri
- Resimli sözlükler.

Bu çalışma, Almancayı Türkiye’de öğrenen Almanca öğretmen adaylarının konuya ilişkin bir eğitim almadıkları sürece bir sözcük ile ilgili sorun yaşadıklarında, sözlüklere baksalar dahi hangi durumlarda hangi sözlükleri kullanmaları gerektiğini bilmedikleri için her zaman bir sözcüğün bağlama uygun anlamını bulamamaktadırlar, hipotezi ortaya atılarak başlatılmış, bu bağlamda hipotezi kanıtlamak veya aksini ortaya koymak amacıyla Trakya Üniversitesi Almanca Öğretmenliği Lisans Programında kayıtlı öğrencilere çoktan seçmeli soruların yanı sıra, sadece “Evet” veya “Hayır” ile cevaplandırılması istenen soruların bulunduğu ve açık uçlu soruların da yer aldığı bir anket uygulanmış, öğrencilere hangi durumlarda sözlüklere başvurma gereği duydukları ve hangi basılı sözlüklerin ellerinin altında olduğu sorulmuş, sözlüğe bakmaya gereği duyduklarında hangi basılı ve çevrimiçi sözlüklerden yararlandıkları ve ilgili sözlükleri kullanırken zorluklar ile karşılaşmış ve karşılaşmadıkları irdelenmiştir.

Bu çalışmada elde edilen verilerden hareketle öğretmen eğitimi sürecinde öğretmen adaylarına sözlük kullanımına ilişkin ayrıca bir eğitimin verilmesinin gerekli olup olmadığı sorusuna cevap aranmış, öte yandan sözlük kullanımında yaşanan zorlukların saptanmasıyla, ihtiyaca daha çok cevap verebilecek sözlüklerin hazırlanabilmesi için bu çalışmadan elde edilecek olan verilerin ışık tutması amaçlanmıştır.

2. YÖNTEM

2.1. Model (Desen)

Araştırmada ilk önce sözlük türleri ile ilgili literatür taraması yapılmış, elde edilen bilgiler ışığında bir anket hazırlanmış ve çalışma anketten elde edilen sayısal verilerle sürdürülmüştür. Bu araştırma nicel araştırma yöntemine göre desenlenmiştir. Elde edilen verilerin frekansı belirtilmiş, yüzdeleri hesaplanmıştır.

2.2. Veri Toplama Süreci

Veriler basılı kâğıtlar yoluyla sınıf ortamında gönüllü katılımcıların soruları cevaplaması suretiyle elde edilmiştir.

2.3. Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada birden fazla soru türünün bulunduğu bir anket veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Ankette toplam soru sayısı 17’dir. Veri türü olarak kesikli nicel veri türünden yararlanılmıştır. Anket uygulanan öğrencilerin verdikleri cevaplar toplanarak veriler tablolara işlenmiş, grafikler ile görselleştirilmiştir. Ankette çoktan seçmeli cevapların bulunduğu soruların yanı sıra, sadece “Evet” veya “Hayır” ile cevaplandırılması istenen sorular da bulunmaktadır. Ayrıca açık uçlu sorulara da yer verilmiştir. Çoktan seçmeli cevabı bulunan sorularda “Diğer” seçeneği de eklenerek cevap olarak verilen seçenekler arasında olmayan ancak öğrencilerin belirtmek istedikleri konuları da yazmalarına olanak sağlanmıştır. Katılımcılar sözlük kullanımı konusunda birden fazla seçeneği işaretleyebilmişlerdir.

Çoktan seçmeli cevabı bulunan sorularda seçeneklerin oluşturulması için bir pilot uygulama ile Almanca öğrenen öğretmen adaylarına ellerinde hangi sözlüklerin bulunduğu ve sözcükler ile ilgili bir sorun yaşadıklarında hangi sözlüklere başvurduklarını yazmaları istenmiş, en sık kullanıldığı tespit edilen “Pons. Kompaktwörterbuch Deutsch als Fremdsprache” (Balhat, Cyffka, Quaas ve Saßmann, 2005), “Pons Junior” (Stocker ve Chmielewski, 1994), “Türkçe-Almanca, Almanca-Türkçe Langenscheidt Cep Sözlüğü” (Steuerwald ve Köprülü, 1982), “Langenscheidts Taschenwörterbuch Türkisch (Steuerwald, 1981), “Duden Die Rechtschreibung” (Drosdowski, Grebe, Köster ve Müller, 1973), “Fono Almanca Öğrenci Sözlüğü” (Bayram, Ulusoy ve Nentwig, 1999), “Deutsches Wörterbuch” (Wahrig, 1988), “Almanca Türkçe Sözlük” (Steuerwald, 1987 ve 1988) ve “DaF Mavi Sözlük Türkçe Almanca. DaF Blau Wörterbuch Deutsch Türkisch” (Sargın, 2007) adlı sözlükler bu çalışma kapsamında uygulanan ankette yer alan çoktan seçmeli soruların şıklarında yer almıştır. Hangi çevrimiçi sözlüklerin sıklıkla kullanıldığını ortaya koymak için ise 6. sorunun cevapları arasında “Pons Online”, “Tureng”, “Seslisözlük.net”, “Duden”, “Cafeuni” gibi seçeneklere yer verilmiş, bunların dışında çevrimiçi sözlüklerden yararlanıldığı takdirde

katılımcıların bunu da yazmaları için “Diğer” seçeneğine de yer verilmiştir. Bu anketin 7. sorusunda öğrencilere sözlük kullanmak zorunda kaldıklarında yararlandıkları basılı sözlüklerde sözlüğün nasıl okunacağına dair bilgilere yer verilip verilmediği ve 8. soruda basılı sözlükleri kullanırken sorun yaşayıp yaşamadıkları sorulmuş, cevapları “Evet” ise, karşılaştıkları sorunları sıralamaları istenmiştir. Anketin 9. ve 10. soruları ise çevrimiçi sözlüklerle ilgilidir ve tıpkı basılı sözlüklerde olduğu gibi bu sorular ile öğrencilere dijital sözlüklerin kullanımına ilişkin bilgilerin web sayfalarında mevcut olup olmadığı ve çevrimiçi sözlüklerden yararlandıklarında ne tür zorluklar ile karşılaştıkları sorulmuştur. Ankette yer alan son sorular ise belli problemler ile karşılaşıldığında sözlüklerin yeterli gelip gelmediği irdelenmiştir, öğrencilerin belli sorunlar karşılığında doğru sözlüklere bakma yetilerinin ne düzeyde gelişmiş olduğu 12.-17. sorular ile ölçülmeye çalışılmıştır.

Bu çalışmada, öğretmen adayları “Pons. Kompaktwörterbuch Deutsch als Fremdsprache” (Balhat, Cyffka, Quaas ve Saßmann, 2005) ve “Pons Junior” (Stocker ve Chmielewski, 1994) adlı iki sözlük yerine “Pons” kavramını yaygın olarak kullandıkları için gerek ankette gerekse grafiklerde adı geçen iki sözlük yerine kısaca “Pons” kavramı kullanılmıştır. “Türkçe-Almanca, Almanca-Türkçe Langenscheidt Cep Sözlüğü” (Steuerwald ve Köprülü, 1981) ve “Langenscheidt Taschenwörterbuch Türkisch (Steuerwald, 1982) adlı iki sözlük ise öğretmen adaylarının kendi aralarında yaygın olarak “Langenscheidt” olarak anıldığı için ankette ve grafiklerde bu iki sözlük “Langenscheidt” terimi ile adlandırılmıştır. “Duden Die Rechtschreibung” (Drosdowski, Grebe, Köster ve Müller, 1973) sözlüğü ise öğretmen adaylarının deyimi ile kısaca “Duden” olarak anıldığından bu çalışmada uygulanan ankette, tablo ve grafiklerde de “Duden” kavramı kullanılmıştır. “Fono Almanca Öğrenci Sözlüğü” (Bayram, Ulusoy ve Nentwig, 1999) adlı sözlük ankette, tablolarda ve grafiklerde öğretmen adaylarının kendi aralarında yaygın olarak kullandıkları terim ile kısaca “Fono” olarak adlandırılmıştır. “Deutsches Wörterbuch” (Wahrig, 1988) adlı sözlük ankette ve grafiklerde öğrencilerin kendi aralarında yaygın olarak kullandıkları terim ile “Wahrig” olarak, “Almanca Türkçe Sözlük” (Steuerwald, 1987 ve 1988) adlı sözlük ise “Steuerwald” terimi ile yer almıştır. “DaF Mavi Sözlük Türkçe Almanca. DaF Blau Wörterbuch Deutsch Türkisch” (Sargın, 2007) adlı sözlük için herhangi bir kısaltma kullanılmamıştır. Bu sözlük “Diğer” seçeneğinin altında yer almıştır.

2.4. Materyal

Bu araştırmaya konu olan sözlükler hazırlanış amaçları, kullanım gayeleri ve taşıdıkları özelliklere göre farklı gruplara tabiidir (bkz. İlhan, 2009). Şöyle ki;

2.4.1. Basılı Sözlükler

Pons. Kompaktwörterbuch Deutsch als Fremdsprache (Balhat, Cyffka, Quaas ve Sassmann, 2005)

Stuttgart’ta basılmış olan bu sözlük 2005 basımıdır. Tek dilli sözlük gurubuna girmektedir. İçindekiler kısmında belirtildiği gibi belli bir kelime hazinesinin yanı sıra bazı kelimelerin kökenlerine ilişkin bilgilere de yer verilmiştir. Bu sözlük ayrıca İngilizceden alınmış Almanca kelimeler, dil aileleri ve düzensiz fiiller hakkında da bilgiler içermektedir. Ancak günümüzde bu sözlüğün çok dilli grubuna giren versiyonları da vardır. Kapsamlı Almanca-Türkçe PONS sözlüğü gerek basılı gerekse çevrimiçi sözlük² olarak mevcuttur. Kapsamlı Almanca-Türkçe PONS sözlüğü hem Almandan Türkçeye hem de Türkçeden Almandaya 200.000’den fazla kelime, deyim içermektedir. Çevrimiçi web sayfasında çeviri yapma imkânı sunmaktadır. Sözlüğün kelime varlığı sürekli olarak uzmanlar tarafından taranmakta gelişmelere göre güncellemeler yapılmaktadır. Kapsamlı Almanca-Türkçe PONS sözlüğü, günlük konuşma dilini, teknik dili ve halk dilindeki çeşitli yerel seçenekleri de içermektedir.

Pons Junior, Illustriertes Wörterbuch Deutsch (Stocker ve Chmielewski, 1994)

1994 basımı olan bu sözlük Brigitte Stocker ve Gerald Chmielewski tarafından hazırlanmıştır. Resimli tek dilli bir sözlüktür.

Türkçe-Almanca, Almanca-Türkçe Langenscheidt Cep Sözlüğü (Steuerwald ve Köprülü, 1982)

İki dilli sözlük gurubuna giren bu sözlük, 1982 yılında Almanya’da basılmıştır. Sözlüğün içindekiler kısmında kullanıcılar için ipuçları, sözlük kullanımı, kelimelerin Türkçe ve Almanca söylenişleri, Türkçe ve Almanca Alfabe, bazı dilbilgisi konuları, sayı sıfatları, Türkiye’deki resmi tatil günleri, seyahat konuşma kılavuzu, menü ve kısaltmalar kısımları bulunmaktadır.

Langenscheidt Taschenwörterbuch Türkisch (Steuerwald, 1981)

1981 yılında basılmış olan bu kitap iki dilli bir sözlüktür. Türkçeden Almandaya ve Almandan Türkçeye şeklinde iki kısımdan oluşmaktadır.

Duden Die Rechtschreibung (Drosdowski, Grebe, Köster ve Müller, 1973)

² Bkz. Pons Online Sözlük. Erişim Adresi: <https://tr.pons.com/%C3%A7eviri/almanca-t%C3%BCrk%C3%A7e>

1973 yılı basımı olan “Duden Die Rechtschreibung” Mannheim’da basılmıştır. Tek dilli sözlük gurubuna girmektedir. Fakat ülkemizde diğer bütün sözlüklerde olduğu gibi bu sözlüğün son yıllarda basılmış Almancadan Türkçeye ve Türkçeden Almancaya basılmış basım yılları farklı olan çeşitlerini de bulmak mümkündür. Bu sözlüğün kelimelerin eş anlamlarını veren, Almanca dilbilgisi konularını içeren ve daha başka birbirinden farklı konulara değinen ve çok sayıda yeni baskısı olan ciltleri (1. Rechtschreibung, 2. Stilwörterbuch, 3. Bildwörterbuch, 4. Grammatik, 5. Fremdwörterbuch, 6. Aussprachewörterbuch, 7. Etymologie, 8. Sinn-Und sachverwandte Wörter, 9. Zweifelsfalle der deutschen sprache, 10. Bedeutungswörterbuch) de mevcuttur.

Fono Almanca Öğrenci Sözlüğü (Bayram, Ulusoy ve Nentwig, 1999)

İki dilli sözlük gurubuna giren “Fono” 1999 basımıdır. Fono yayınları tarafından bastırılmıştır. 1066 sayfalık bir sözlüktür. Ayrıca düzensiz fiiller listesi, coğrafya terimleri ve özel isimlerin okunuşlarını veren bölümler içermektedir. Günümüzde bu sözlükteki sözcük sayısı 23 bine ulaşmıştır. Her sözcüğün okunuşu, deyimler, bilim dalları ile ilgili terimler, günlük dile ait terimler ve renkli bir baskısı vardır.

Deutsches Wörterbuch (Wahrig, 1988)

Tek dilli sözlük gurubuna giren bu sözlük 1988 basımıdır. Almanya’da basılmıştır. Farklı yıllara ait baskıları mevcuttur.

Almanca Türkçe Sözlük (Steuerwald, 1987 ve 1988)

Karl Steuerwald tarafından yazılmış olan iki dilli sözlük iki ciltten oluşmaktadır. Almanca Türkçe olan sözlük 1987 basımı, Türkçe Almanca olan sözlük ise 1988 basımıdır. Harrassowitz yayınları tarafından Almanya’da basılmıştır. Bu sözlüğün bu güne kadar çok farklı yıllarda farklı yayın evleri tarafından yayımlanan yeni baskıları vardır.

DaF Mavi Sözlük Türkçe Almanca. DaF Blau Wörterbuch Deutsch Türkisch (Sargin, 2007)

2007 basımı olan bu sözlük “DaF Gruppe” tarafından Ankara’da basılmıştır. Sözlük iki dillidir. Bu sözlük Almanca öğrenenler için hazırlanmış, 2 renkli, içinde Almanca dilbilgisi konuları olan bir sözlüktür. En çok kullanılan Almanca deyimler ile desteklenmiş zengin bir içeriği vardır. Ortada 16 sayfalık renkli resimli bir bölümü bulunmaktadır ve bu yönü ile diğer Almanca sözlüklerden farklıdır. Sözlükte yer alan isimlerin önünde Almancada “Artikel” kavramı ile karşılık bulan tanımlıklara yer verilmiştir. Bunun yanı sıra kelimelerin çoğulları ve cümle içinde kullanımları gösterilmiştir. Resimlerden faydalanılmıştır.

2.4.2.Çevrimiçi Sözlükler

Pons Online (<http://tr.pons.com/ceviri>)

“Pons Online Sözlük” çevrimiçi olarak, ücretsiz bir şekilde kullanılmasına olanak tanıyan bir sözlüktür. “Pons Online Sözlük” Türkçe, Yunanca, İspanyolca, Arapça, Çince, Flemenkçe gibi birçok dilden kelimeyi çevrimiçi çevirmeye imkân tanımaktadır. Ayrıca sitede bazı dillerde metin çevirisi de yapılabilmektedir.

Tureng (<http://tureng.com/tr/almanca-ingilizce>)

Almancadan İngilizceye kelime çevirisi yapma olanağı veren “Tureng” adlı sözlük özellikle İngilizce çevirilerde güvenilir dijital bir kaynaktır. Sadece üye olduğunda kullanımı mümkündür. Türkçeden Almancaya ya da Almancadan Türkçeye çeviri yapma özelliği bulunmaktadır.

Seslisözlük.net (<https://www.seslisozluk.net/>)

“Sözlük, Çeviri ve Kelimeye Dair Her Şey” sloganının kullanıldığı bu sözlüğe ilişkin web sayfasında kelimelerin okunuşlarını da duymak mümkündür. Web sayfasında 20 dilde cümle çevirisi yapıldığına dair bilgi bulunmaktadır. Bu web sayfasına kayıt olunabileceği gibi oyun oynamak da mümkündür.

Sözlük.net (<http://www.sozluk.net/>)

Kelime çevirinin dışında birçok dilden dile metin çevirisi yapma imkanı da tanıyan bu web sayfasında “ara-bul, çevir-öğren” mottosundan yola çıkmıştır. Son çevrilen 100 başlığın verildiği bu web sayfasında diğer kişilerin son zamanlarda neleri çevirdiği bilgilerine ulaşmak mümkündür.

Google Translate (<https://translate.google.com.tr/>)

Google’ın ücretsiz hizmet sunduğu bir dilden başka dile çeviri yapma özelliği bulunan “Google Translate” adlı web sayfası dijital bir sözlük değildir. Öğrenciler “Google Translate”i bir sözlük olarak nitelendirmişlerdir.

2.5. Katılımcılar

Katılımcılar, Trakya Üniversitesi Almanca Öğretmenliği bölümünde okuyan 1., 2. ve 3. sınıf öğrencileridir. Anket uygulanan öğretmen adaylarının yaş aralığı yaklaşık 18-23 şeklindedir. Anketin birinci sorusunda öğrencilere yükseköğretim kurumlarının hangi kademesinde (Hazırlık Sınıfı, Lisans, Yüksek Lisans Programı ve Doktora Programı) buldukları sorulmuş, elde edilen veriler Tablo 1’de de

görülebileceği gibi anketi cevaplandıran öğrencilerden 10'unun birinci sınıf, 42'sinin ikinci sınıf ve 42'sinin üçüncü sınıf lisans programı öğrencisi olduğunu ortaya koymuştur. Ayıklama aşamasında 2. sınıf öğrencilerinin doldurmuş oldukları anket formlarından 12'si ve 3. sınıf öğrencilerinin doldurmuş oldukları anket formlarından 8'i değerlendirmeye alınmamıştır. Değerlendirmeye tabii tutulan toplam anket formu 74'tür.

Öğretmen Adaylarının Buldukları Yükseköğretim Kademesi	Anket Uygulanan Öğrencilerin (Almanca Öğretmen Adaylarının) Sayısı	Geçersiz Sayılan Anketlerin Sayısı	Değerlendirmeye Alınan Anketlerin Sayısı
Hazırlık Sınıfı	0	0	0
Lisans 1. Sınıf	10	0	10
Lisans 2. Sınıf	42	12	30
Lisans 3. Sınıf	42	8	34
Lisans 4. Sınıf	0	0	0
Yüksek Lisans	0	0	0
Doktora	0	0	0
Toplam	94	20	74

Tablo 1: Anket uygulanan öğrenci sayısı, Geçersiz Sayılan ve Değerlendirmeye Alınan Anketlerin Sayılarına İlişkin Bilgiler

2.6. Veri analizi

Bu çalışma kapsamında yapılan literatür taramasında sözlük, sözlük çeşitleri ve sözlük bilimi konularında çeşitli kaynaklara ulaşılmış ve elde edilen bilgiler araştırmaya kaynaklık etmiştir. Anket uygulaması sonucu elde edilen verilerin değerlendirme aşamasında 74 anket formundan elde edilen veriler M.S. Exel yazılımıyla analiz edilmiş ve elde edilen bulgular frekans ve yüzde ile tablolar yardımı ile verilmiş, ayrıca grafikler ile görselleştirilmiştir.

3. BULGULAR

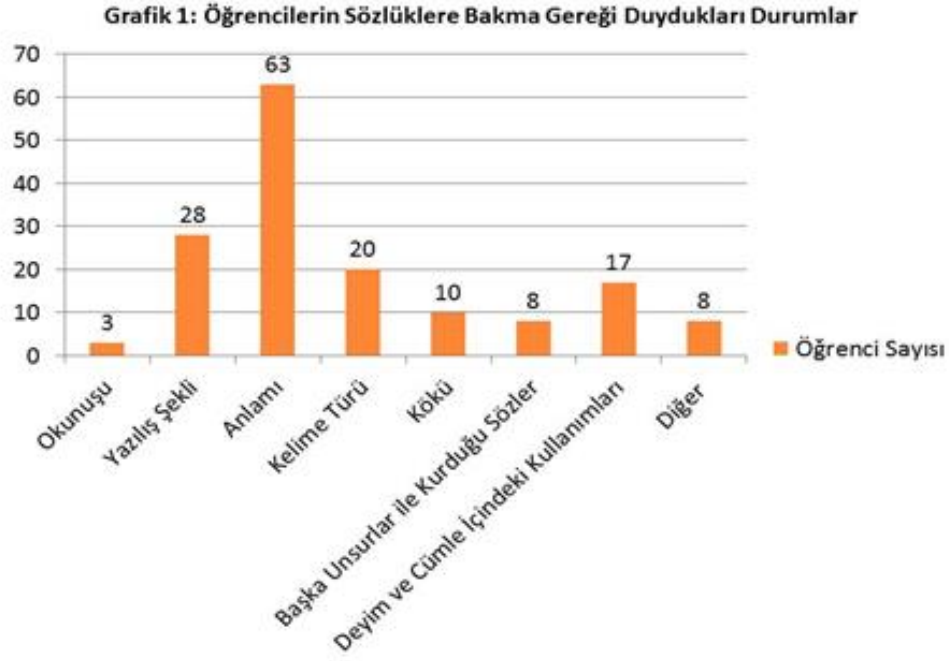
Bu bölümde anket çalışması sonucu elde edilen veriler irdelenmiştir.

Anketteki 2. Soruya Verilen Cevaplara İlişkin Bilgiler

Anketin ikinci sorusunda katılımcılara hangi durumlarda sözlüklere bakma gereği duydukları sorulmuş, birden fazla seçeneği işaretleyebilecekleri belirtilmiştir.

Bir Sözlüğe Bakma Nedenleri	Öğrencilerin Frekansı ve Yüzdesi	
	<i>f</i>	%
Bir Sözcüğün Okunuşu	3	4.1
Bir Sözcüğün Yazılış Şekli	28	37.8
Bir Sözcüğün Anlamı	63	85.1
Bir Sözcüğün Kelime Türü	20	27.0
Bir Sözcüğün Kökü	10	13.5
Bir Sözcüğün Başka Unsurlar ile Kurduğu Sözler/Öğeler	8	10.8
Bir Sözcüğün Deyim ve Cümle İçindeki Kullanımları	17	23.0
Diğer	8	10.8

Tablo 2: Öğrencilerin Sözlüklere Bakma Gereği Duydukları Durumlar

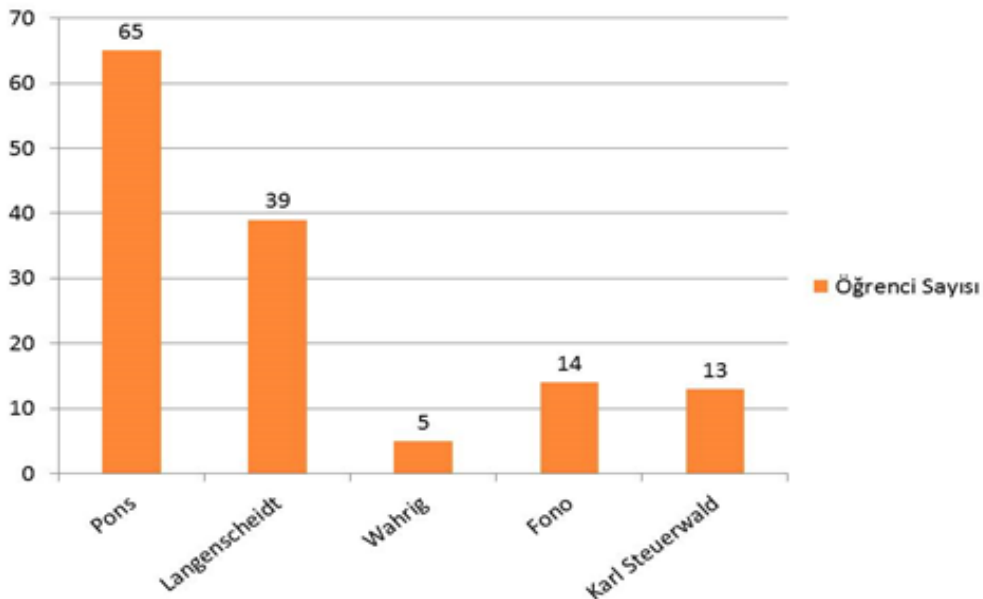

Anketin ikinci sorusuna Tablo 2 ve Grafik 1'de de görüleceği gibi 74 öğrencinin %4,1'i (n=3) "Bir sözcüğün okunuşu", %37,8'i (n=28) "Bir sözcüğün yazılış şekli", %85,1'i (n=63) "Sözcüğün anlamı", %27,0'si (n=20) "Sözcüğün kelime türü", %13,5'i (n=10) "Sözcüğün kökü", %10,8'i (n=8) "Sözcüğün başka unsurlar ile kurduğu sözler/öğeler", %23,0'ü (n=17) "Deyim ve cümle içindeki kullanımları" ve %10,8'i (n=8) "Diğer" seçeneğini işaretlemek suretiyle cevap vermiştir. Anket sorularına cevap verenler birden fazla şıkkı işaretleyebilmişlerdir.

Anketteki 3. Soruya Verilen Cevaplara İlişkin Bilgiler

Anketin üçüncü sorusunda öğrencilere ellerinin altında hangi sözlüklerin olduğu sorulmuştur. Üçüncü soruya öğrencilerin %87,8'i (n=65) "Pons", %52,7'si (n=39) "Langenscheidt", %6,8'i (n=5) "Wahrig", %18,9'u (n=14) "Fono" ve %17,6'sı (n=13) "Karl Steuerwald" sözlüklerinin adlarını yazmışlardır (Bkz. Tablo 3 ve Grafik 2). Bu soruya cevap verenler birden fazla sözlük adı yazmışlardır.

Grafik 2: Öğrencilerin Sahip Oldukları Sözlükler

Öğrencilerin Elleri Bulunan Sözlükler	Öğrencilerin Frekansı ve Yüzdesi	
	<i>f</i>	%
Pons	65	87.8
Langenscheidt	39	52.7
Wahrig	5	6.8
Fono	14	18.9
Karl Steuwald	13	17.6

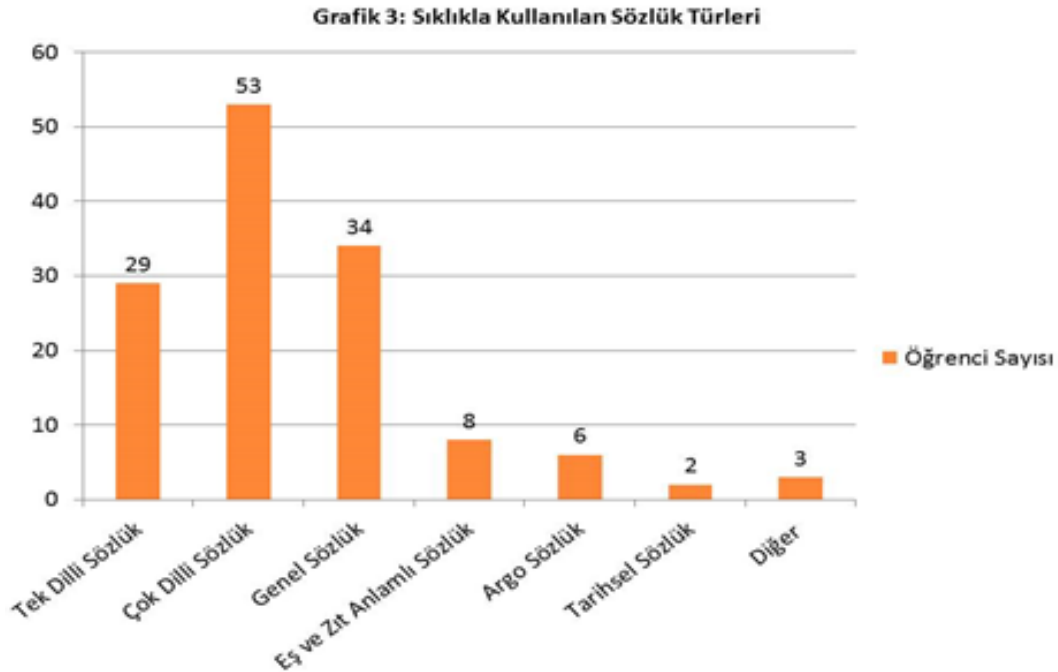
Tablo 3: Öğrencilerin Sahip Oldukları/Ellerinde Bulunan Sözlükler

Anketteki 4. Soruya Verilen Cevaplara İlişkin Bilgiler

Sıklıkla kullandığımız sözlük türü nedir, şeklinde sorulan dördüncü soruya öğrenciler birden fazla seçeneği işaretleyerek Tablo 4 ve Grafik 3'de de görüleceği gibi İlhan'ın (2009) sınıflandırması esas alınarak şöyle cevap vermişlerdir: 29 öğrenci “Tek Dilli Sözlük”, 53 öğrenci “Çok Dilli Sözlük”, 34 öğrenci “Genel Sözlük (ortak dil, yazı dili sözlükleri)”, 8 öğrenci “Eş ve Zıt Anlamlı Sözlük”, 6 öğrenci “Argo Sözlük”, 2 öğrenci “Tarihsel Sözlük”. 3 öğrenci “Diğer” seçeneğini işaretlemişlerdir.

Kullanılan Sözlük Türleri	Öğrencilerin Frekansı ve Yüzdesi	
	<i>f</i>	%
Tek Dilli Sözlük	29	39.2
Çok Dilli Sözlük	53	71.6
Genel Sözlük	34	45.9
Eş ve Zıt Anlamlı Sözlük	8	10.8
Argo Sözlük	6	8.1
Tarihsel Sözlük	2	2.7
Diğer	3	4.1

Tablo 4: Öğrencilerin Diğer Şıkına Yazdıkları Sıklıkla Kullanılan Sözlük Türleri

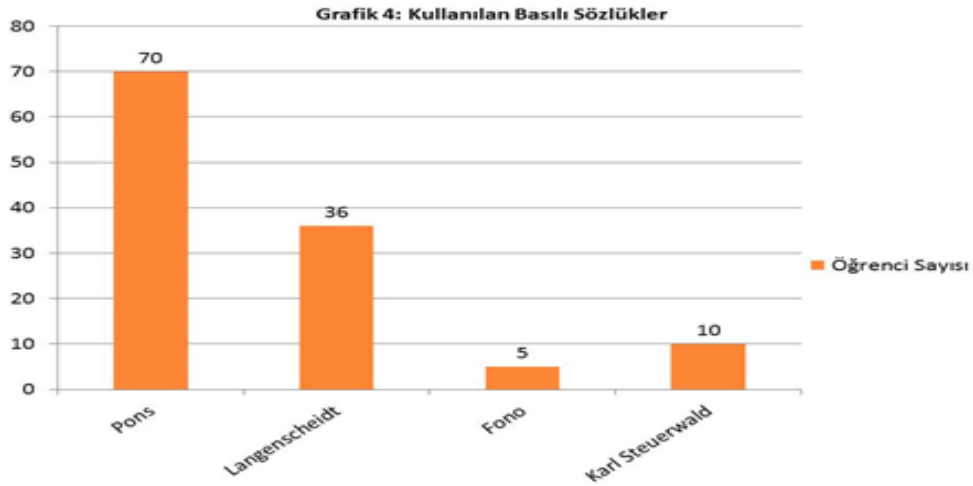

Anketteki 5. Soruya Verilen Cevaplara İlişkin Bilgiler

Kullandığımız basılı sözlük hangisidir şeklindeki beşinci soruya ise Tablo 5 ve Grafik 4'de de görüleceği gibi 70 öğrenci “Pons”, 36 öğrenci “Langenscheidt”, 5 öğrenci “Fono” ve 10 öğrenci “Karl Steuwald” cevabını vermiştir. Öğrenciler birden fazla cevap işaretleyebilmişlerdir.

İhtiyaç Durumunda Kullanılan Basılı Sözlükler	Öğrencilerin Frekansı ve Yüzdesi	
	<i>f</i>	%
Pons	70	94.6
Langenscheidt	36	48.6
Fono	5	6.8
Karl Steueward	10	13.5

Tablo 5: İhtiyaç Durumunda Kullanılan Basılı Sözlükler

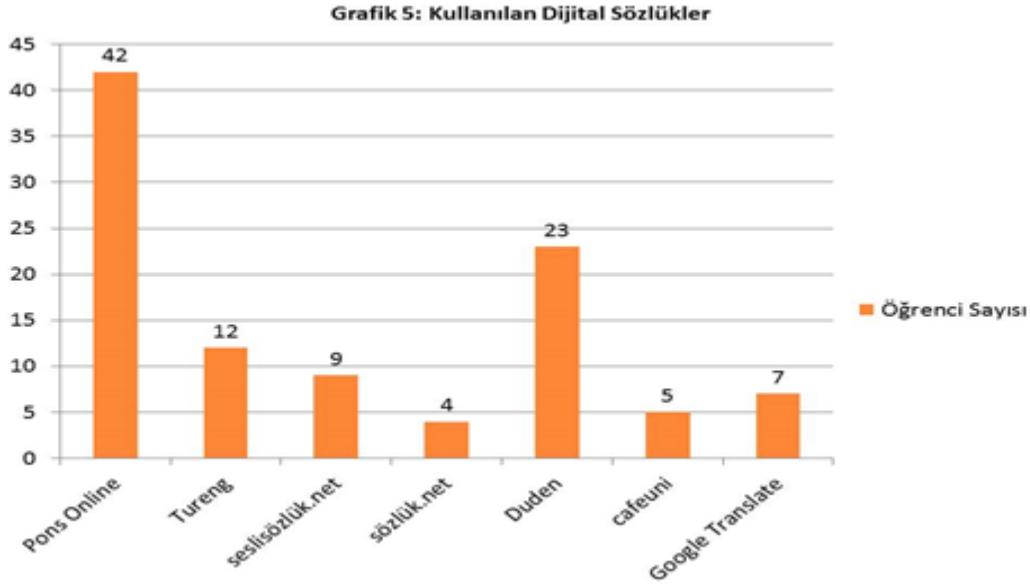

Anketteki 6. Soruya Verilen Cevaplara İlişkin Bilgiler

“Kullandığımız dijital sözlük hangisidir?”, şeklindeki altıncı soruya öğrencilerin %56.8'i (n=42) “Pons Online”, %16.2'si (n=12) “Tureng”, %12.2'si (n=9) “Seslisözlük.net”, %5.4'ü (n=4) “Sözlük.net”, %31.1'i (n=23) “Duden”, %6.8'si (n=5) “Cafeuni”, %9.5'i (n=7) ise “Google Translate” seçeneklerini işaretlemek suretiyle cevap vermiştir (Bkz. Tablo 6 ve Grafik 5).

Kullanılan Çevrimiçi Sözlükler	Öğrencilerin Frekansı ve Yüzdesi	
	<i>f</i>	%
Pons Online	42	56.8
Tureng	12	16.2
Seslisözlük.net	9	12.2
Sözlük.net	4	5.4
Duden	23	31.1
Cafeuni	5	6.8
Google Translate	7	9.5

Tablo 6: Kullanılan Çevrimiçi Sözlükler

Anketteki 7. Soruya Verilen Cevaplara İlişkin Bilgiler

“Kullandığımız basılı sözlüklerde sözlüğün nasıl okunacağına dair bilgilere yer verilmiş mi?”, şeklindeki yedinci soruya öğrencilerin %85.1'i (n=63) “Evet” derken %14.9'u (n=11) “Hayır” cevabını vermiştir. Soruyu “Evet” ile cevaplayan öğrencilerin çoğunluğu gerekçe olarak fonetiğe ilişkin bilgilerin olduğundan bahsetmişlerdir.

Anketteki 8. Soruya Verilen Cevaplara İlişkin Bilgiler

“Basılı sözlüklerden yararlanırken zorluklar ile karşılaşır mısınız?”, şeklindeki sekizinci soruya ise öğrencilerin %51.4'i (n=38) “Evet” derken %48.6'sı (n= 36) “Hayır” demiştir. Zorluk yaşadığını söyleyen öğrenciler aradıkları kelimeyi uzun süre bulamadıklarını ve birden fazla anlamı veya karşılığı olan kelimelerin hangi anlamını veya karşılığını kullanmaları gerektiğine kolay kolay karar veremediklerini ifade etmişlerdir.

Anketteki 9. Soruya Verilen Cevaplara İlişkin Bilgiler

“Dijital ortamdaki sözlüklerin nasıl kullanılacağına dair bilgiler mevcut mudur?”, şeklindeki dokuzuncu soruya 13 öğrenci (%17.6) “Evet” derken, 61 öğrenci (%82.4) “Hayır” demiştir.

Anketteki 10. Soruya Verilen Cevaplara İlişkin Bilgiler

“Dijital ortamda sözlük kullandığımızda ne gibi zorluklar ile karşılaşsınız?”, şeklindeki onuncu soruyu öğrenciler şu şekilde cevaplamışlardır:

- kelimenin anlamının yanlış bulunması
- kelimelerin okunuş biçiminde karşılaşılan zorluklar
- kelimenin cümle içinde nasıl kullanılacağına dair tereddüt
- bazı sözcüklerin asıl aranan anlamlarının bulunamaması
- kelimenin bağlama uygun anlamının bulunamaması
- kelimelerin çekimlerinin internette açık olarak bulunmaması
- bir kelimenin birden fazla anlamının olması

Anketteki 11. Soruya Verilen Cevaplara İlişkin Bilgiler

“Sizce mevcut sözlükler gereksinimlerinizi karşılıyor mu?”, şeklindeki on birinci soru ile öğrencilerden sözlükler ile ilgili genel bir değerlendirme yapmaları istenmiş, bu soruya öğrencilerin %52.7'si (n= 39) “Evet”, %47.3 (n= 35) “Hayır” demiştir. Sözcüklerin gereksinimleri karşıladığını düşünen öğrencilerin sayısı ile gereksinimleri karşılamadığını düşünenlerin sayısı hemen hemen aynıdır. Öğrenciler sözlüklerde aradıkları kelimeyi genellikle bulduklarını, ancak sözcüklerin düz anlamları dışındaki daha başka özelliklerine yeterince yer verilmediğini düşündüklerini belirtmişlerdir. Soruya verilen cevaplardan elde edilen veriler değerlendirilirken bir cevap dikkati çekmiştir. Bir öğrenci sözlükleri yetersiz bulduğunu, sözcüklerin deyimlerde farklı anlamlara gelebileceğini ancak bu gibi bilgilere yeterince yer verilmediğini

belirtmiştir. Öğrenci, örneğin Almandada “das Schwein” sözcüğünün anlamının birçok sözlükte sadece “domuz” olarak verilmesine karşın, “Şansın vardı” anlamına gelen “Du hast Schwein gehabt” şeklindeki kullanımına çoğu sözlükte yer verilmediğini belirtmiştir.

Anketteki 12. Soruya Verilen Cevaplara İlişkin Bilgiler

Birden fazla seçeneğin işaretlenebileceği belirtilen “Bir sözcüğün anlamını merak ettiğinizde hangi sözlüğe başvurursunuz?”, şeklindeki on ikinci soru cevaplandırılırken 9 öğrenci (% 12.2) “Tek dilli sözlük”, 62 öğrenci (%83.3) “Çok dilli sözlük”, 14 öğrenci (% 18.9) “Genel sözlük (ortak dil, yazı dili sözlükleri)”, 2 öğrenci (%2.7) “Eş ve zıt anlamlı sözlük”, 1 öğrenci (%1.4) “Köken bilgisi sözlüğü (etimoloji sözlüğü)”, 1 öğrenci (%1.4) “Resimli sözlük”, 2 öğrenci (%2.7) “Uzman alan sözlüğü (terim sözlük)”, 3 öğrenci (%4.1) “Deyim ve atasözleri sözlüğü” ve 53 öğrenci (%71.6) de “Pons” seçeneğini işaretlemişlerdir.

Anketteki 13. Soruya Verilen Cevaplara İlişkin Bilgiler

“Bir sözcüğün yazılışını merak ettiğinizde hangi sözlüğe başvurursunuz?”, şeklindeki on üçüncü soruya öğrencilerin %35.1’i (n=26) “Tek dilli sözlük”, %60.8’i (n=45) “Çok dilli sözlük”, %8.1’i (n=6) “Genel sözlük (ortak dil, yazı dili sözlükleri)”, %1.4’ü (n=1) “Eş ve zıt anlamlı sözlük”, %1.4’ü (n=1) “Köken bilgisi sözlüğü (etimoloji sözlüğü)” ve %12.2’si (n=9) “Diğer” seçeneğini işaretlemiştir. Ayrıca %86.5’i (n=64) “Pons”, %58.1’i (n=43) “Langenscheidt” ve %6.8’i (n=5) de “Fono” seçeneğini işaretlemişlerdir.

Anketteki 14. Soruya Verilen Cevaplara İlişkin Bilgiler

“Bir sözcüğün tarihsel gelişimini merak ettiğinizde hangi sözlüğe başvurursunuz?”, şeklindeki on dördüncü soruya cevap verirken öğrencilerin %2.7’si (n=2) “Tek dilli sözlük”, %10.8’si (n=8) “Çok dilli sözlük”, 10 öğrenci (%13.5) “Genel sözlük (ortak dil, yazı dili sözlükleri)”, %20.3’ü (n=15) “Tarihsel sözlük”, %13.5’i (n=10) “Köken bilgisi (etimoloji sözlüğü)”, %4.1’i (n=3) “Uzmanlık alan sözlüğü (terim sözlüğü)”, %4.1’i (n=3) “Deyim ve atasözleri sözlüğü” seçeneğini işaretlemiştir. Öğrencilerin bu soruyu cevaplandırırken birden fazla seçenek işaretlemelerine izin verilmiştir. Diğer yandan öğrencilerin %50.0’si (n=37) internette yararlandığını belirtmiş ve yararlandıkları sözlüklerin %44.6’sının (n=33) “Pons”, %16.2’sinin (n=12) “Langenscheidt”, %2.7’sinin (n=2) “Fono” ve %1.4’ünün (n=1) “DaF Mavi Sözlük” olduğunu yazmışlardır.

Anketteki 15. Soruya Verilen Cevaplara İlişkin Bilgiler

“Bir sözcüğün eş anlamlısını merak ettiğinizde hangi sözlüğe başvurursunuz?, şeklindeki on beşinci soruya cevap veren öğrencilerin %28.4’ü (n=21) “Tek dilli sözlük”, %31.1’i (n=23) “Çok dilli sözlük”, %31.1’i (n=23) “Genel sözlük (ortak dil, yazı dili sözlükleri)”, %24.3’ü (n=18) “Eş anlamlı ve zıt anlamlı sözlük”, %1.4’ü (n=1)’i “Uzmanlık alan sözlüğü (terim sözlüğü)” seçeneklerini işaretlemiştir. Diğer yandan %2.7’si (n=2) “Diğer” seçeneğini işaretleyerek “Google translate” gibi çevrimiçi motorlardan yararlandıklarını ifade etmişlerdir. “Diğer” ibaresinin yanına öğrencilerin %54.1’i (n=40) “Pons”, %20.3’ü (n=15) “Langenscheidt”, %1.4’ü (n=1) “Fono” ve %1.4’ü (n=1) “Wahrig” sözlüğünü örnek olarak yazmıştır.

Anketteki 16. Soruya Verilen Cevaplara İlişkin Bilgiler

“Bir sözcüğün kökünü merak ettiğinizde hangi sözlüğe başvurursunuz?” şeklindeki on altıncı soru cevaplanırken öğrencilerin %2.7’si (n=2) “Tek dilli sözlük”, %6.8’i (n=5) “Çok dilli sözlük”, %4.1’i (n=3) “Genel sözlük (ortak dil, yazı dili sözlükleri)”, %16.2’si (n=12) “Lehçe bilim sözlüğü”, %24.3’ü (n=18) “Eş anlamlı ve zıt anlamlı sözlük” seçeneklerini işaretlemiştir. Öte yandan “Diğer” seçeneğini işaretleyen 29 kişiden 18’i “Pons”, 13’ü “Langenscheidt”, 4’ü “Fono” ve 2’si “Beluka” adlı sözlüklerden yararlandıklarını belirtmişlerdir. Bu soru ile ilgili işaretlenmesi beklenen sözlük türü “Etimoloji” seçeneği hiçbir öğrenci tarafından işaretlenmemiştir.

Anketteki 17. Soruya Verilen Cevaplara İlişkin Bilgiler

“Bir sözcüğün cümle içerisindeki kullanımını merak ettiğinizde hangi sözlüğe başvurursunuz?” şeklindeki 17. soruya öğrencilerin %5.4’ü (n=4) “Tek dilli sözlük”, %35.1’i (n=26) “Çok dilli sözlük”, %31.1’i (n=23) “Genel sözlük (ortak dil, yazı dili sözlükleri)”, %12.2’si (n=9) “Uzmanlık alan sözlüğü (terim sözlüğü)”, %8.1’i (n=6) “Deyim ve atasözleri sözlüğü” seçeneklerini işaretlemiş, ancak bunun yanı sıra 40 kişi internette yararlandığını belirtmiştir. İnternette yararlandığını belirten katılımcılardan

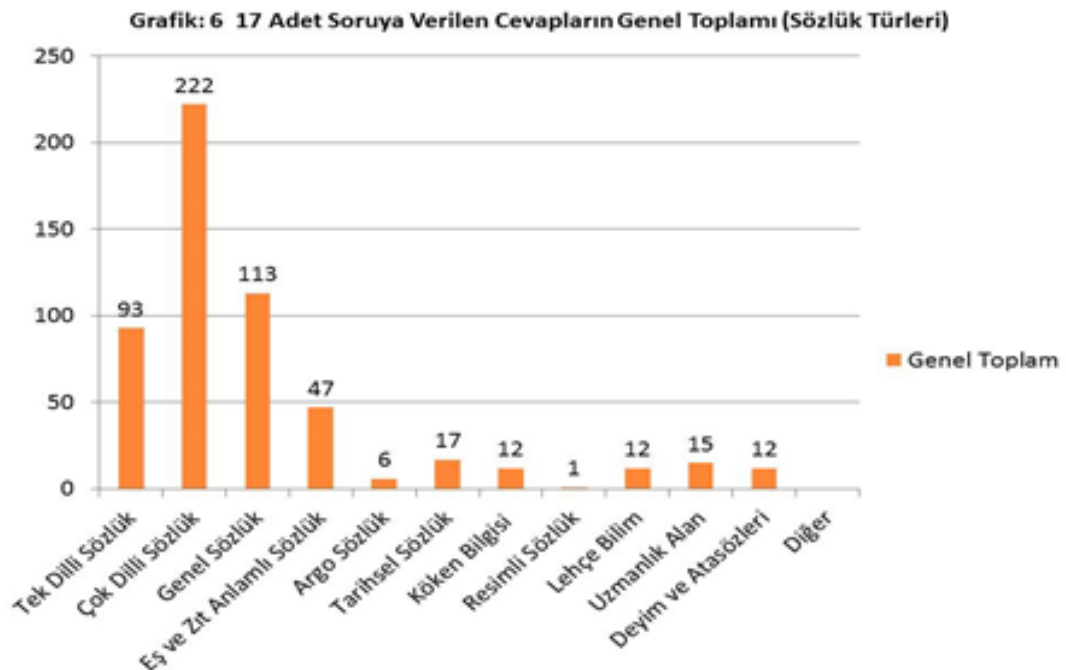
%20.3'ü (n=15) “Pons”, %12.2'si (n=9) “Langenscheidt” ve %2.7'si (n=2) “Fono” adlı sözlükleri kullandıklarını yazmışlardır.

Bu çalışma kapsamında toplanan veriler genel olarak değerlendirildiğinde; sözcüğün cümle içerisindeki anlamına ve kullanımına ilişkin bilgi ararken öğrencilerin çoğunluğunun basılı kaynaklardan çok çevrimiçi sözlüklerden yararlandıklarını ve Tablo 7'de ve Grafik 6'da da görüldüğü gibi özellikle de çok dilli sözlüklerden yararlandıklarını ve sözlüklere en fazla bir kelimenin anlamını öğrenebilmek amacıyla başvurduklarını ortaya koymuştur.

Sözlük Türleri	17 Soruya Verilen Cevapların Genel Toplamı(Sözlük Türleri)
Tek Dilli Sözlük	93
Çok Dilli Sözlük	222
Genel Sözlük	113
Eş ve Zıt Anımlı Sözlük	47
Argo Sözlük	6
Tarihsel Sözlük	17
Köken Bilgisi Sözlüğü	12
Resimli Sözlük	1
Lehçe Bilim Sözlüğü	12
Uzmanlık Alanı Sözlükleri	15
Deyim ve Atasözü Sözlükleri	12
Diğer	123

Tablo 7: 17 Adet Soruya Verilen Cevapların Genel Toplamı (Sözlük Türleri)

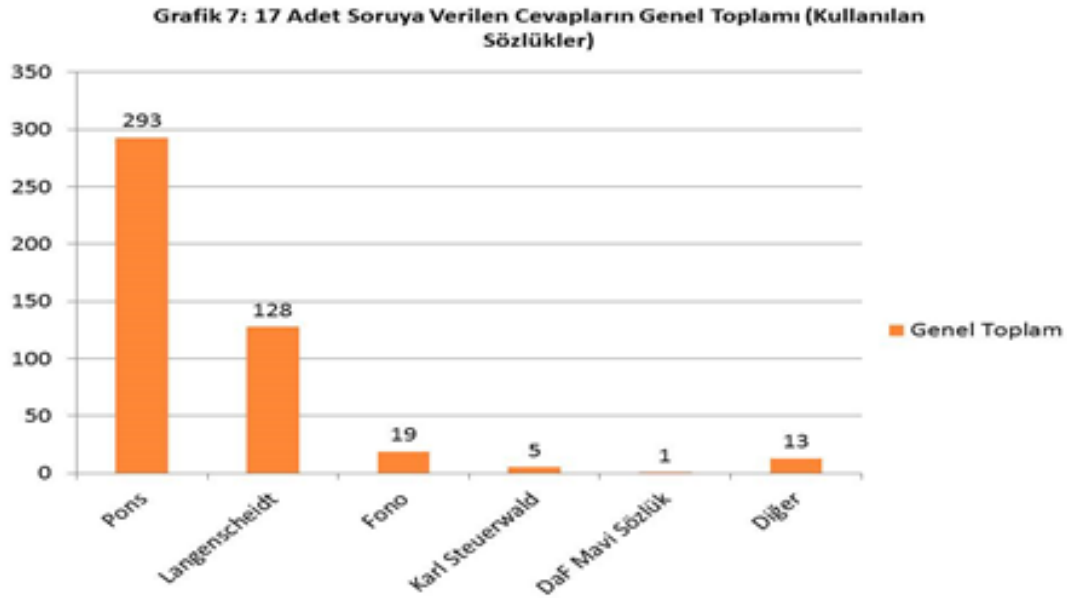
Bu anket çalışması kapsamında seçenek olarak sözlük çeşitlerinin işaretlenme sıklığına bakıldığında genel toplamda “Tek Dilli Sözlük”ün 93 defa, “Çok Dilli Sözlük”ün 222 defa, “Genel Sözlük (Ortak Dil, Yazı Dili Sözlükleri)”ün 113 defa, “Lehçe Bilim Sözlüğü”nün 12 defa, “Eş Anımlı ve Zıt Anımlı Sözlük”ün 47 defa, “Argo Sözlük”ün 6 defa, “Tarihsel Sözlük”ün 17 defa, “Köken Bilgisi Sözlüğü (Etimoloji Sözlüğü)”nün 12 defa, “Resimli Sözlük”ün 1 defa, “Uzmanlık Alan Sözlüğü (Terim Sözlük)”nün 15 defa, “Deyim ve Atasözleri Sözlüğü”nün 12 defa ve “Diğer” seçeneğinin 123 defa öğrenciler tarafından işaretlendiği görülmüştür.

17 adet soruya verilen cevapların genel toplamına bakıldığında yabancı dil sözlüklerine ilişkin seçenekler arasında genel toplamda Tablo 8 ve Grafik 7'de de görüleceği gibi en çok “Pons” sözlüğünün (293 defa), ikinci sırada “Langenscheidt” sözlüğünün (128 defa), üçüncü sırada “Fono” sözlüğünün (19 defa), dördüncü sırada Karl Steuerwald tarafından yazılan “Türkçe-Almanca, Almanca-Türkçe Sözlük” adlı sözlüğün (5 defa) işaretlenmiş olduğu görülür. “DaF Mavi Sözlük” adlı sözlüğe ise bir defa değinilmiş, “Diğer” seçeneğini ise 13 defa işaretlenmiştir.

Sözlükler	17 Adet Soruya Verilen Cevapların Genel Toplamı (Kullanılan Sözlükler)
Pons	293
Langenscheidt	128
Fono	19
Karl Steuwald	5
DaF Mavi Sözlük	1
Diğer	13

Tablo 8: 17 Adet Soruya Verilen Cevapların Genel Toplamı (Kullanılan Sözlükler)

"Diğer" seçeneğini işaretleyen öğrenciler genellikle; “Google Translate”, “Cafeuni” ve “Beluka” adlı sözlüklerinden yararlandıklarını belirtmişlerdir.

4. SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu çalışma kapsamında uygulanan anket ile elde edilen veriler, “Almanca’yı Türkiye’de öğrenen Almanca öğretmen adayları konuya ilişkin bir eğitim almadıkları sürece bir sözcük ile ilgili bir sorun yaşadıklarında sözlüklere baksalar da hangi durumlarda hangi sözlükleri kullanmaları gerektiğini bilmedikleri için her zaman bir sözcüğün bağlama uygun anlamını bulamamaktadırlar” hipotezinin doğru olduğunu kanıtlamıştır. Öğrenciler, sözcükler ile ilgili hangi sorunu yaşarlarsa yaşasınlar bir sözlüğe başvururken sorun ile ilintili birbirinden oldukça farklı kaynaklara bakmak yerine daha çok ellerinin altında bulunan ve büyük bir olasılık ile hazırlık eğitimi esnasında satın aldıkları “Pons” ve “Langenscheidt” adlı çok dilli sözlüklerden yararlandıklarını belirtmişler, sözcükler ile ilgili her zaman bağlama uygun anlamı bulamadıklarını yazmış ve sözlüklerde sözcükleri cümle içinde nasıl kullanacaklarına dair bilgilere yer verilmemiş olduğundan şikâyet etmişlerdir. Öğrencilerin yakındıkları diğer bir konu da sözlüklerde sözcüklerin her türlü çekimlerine yer verilmemiş olmasıdır. Bu söylemler öğrencilerin sorunun sözlüklerden değil, yararlandıkları sözlük türünden kaynaklandığını bilmediklerini göstermiştir. Nitekim öğrencilerin sık kullandıklarını belirttikleri “Pons” ve “Langenscheidt” adlı çok dilli sözlükler, belli bir

sayıda kelime hazinesine sahip olan çok dilli sözlüklerdir. Tek dilli sözlükler gibi kelimenin her türlü yan ve mecazi anlamına yer vermezler ve sözcüklerin cümle içinde belli kelime öbekleri ile nasıl kullanıldığına dair her zaman bilgi içermezler. Bu tür sözlüklerde sözcüklerin deyimlerde veya ata sözlerinde farklı işlevlerine değinilmez. Öğrenciler 12.-17. sorulara verdikleri cevaplar ile sözcükler ile ilgili birbirinden farklı sorunlar ile karşılaştıklarında (Bir sözcüğün yazılışını merak ettiğinizde, bir sözcüğün tarihsel gelişimini merak ettiğinizde, bir sözcüğün eş anlamlısını merak ettiğinizde, bir sözcüğün kökünü merak ettiğinizde, bir sözcüğün cümle içerisindeki kullanımını merak ettiğinizde hangi sözlüklere bakarsınız) sözlüklerin farklı özelliklerini ve işlevlerini dikkate almaksızın ellerinin altında bulunan sözlüklerden çok dilli sözlüklerden yararlandıklarını belirtmişlerdir. Bu tespitler Almanca Öğretmenliği Lisans Programında kayıtlı öğrencilerin ister birinci sınıfta ister üçüncü sınıf olsun sözcükler ile ilgili herhangi bir sorun yaşadıklarında hangi basılı veya çevrimiçi sözlüklerden yararlanmaları gerektiğini bilmediklerini ortaya koymuştur. Elde edilen verilerden hareketle öğretmen eğitimi sürecinde öğretmen adaylarına sözlük kullanımına ilişkin ayrıca bir eğitimin verilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır. Bu bağlamda sözcükler ile ilgili sorunlar yaşandığında hangi sözlüklere başvurulması gerektiği ve ilgili sözlükler ile nasıl çalışılması gerektiğini sistemli ve uygulamalı bir biçimde gösterecek ders modellerinin geliştirilmesine gerek duyulduğu sonucuna varılmıştır. Diğer taraftan bu çalışma kapsamında sözlük kullanımı esnasında yaşanan zorluklar ile ilgili saptamalar da özellikle sözlük hazırlayanlara ışık tutacak niteliktedir. İhtiyaca cevap verecek yeni sözlüklerin hazırlanmasında bu çalışma kapsamında elde edilen bulguların dikkate alınması şüphesiz fayda sağlayacaktır. Ancak daha genel geçer bulgular elde etmek için benzer araştırmaların daha fazla katılımcı üzerinde yapılmasında yarar vardır.

5. KAYNAKLAR

- Aksan, D. (1998). “Türklerde Sözlükçülük, Bugün Türkiye’de Sözlük”. *Kebikeç*. 6, s. 115-118.
- Aydın, M. (2007). *Dilbilim El Kitabı*. İstanbul: 3F Yayınları.
- Balhat, S., Cyffka, A., Quaas, L. & Saßmann, U. (2005). *Pons. Kompaktwörterbuch Deutsch als Fremdsprache*. Stuttgart: Klett.
- Bayram, A., Ulusoy, Z. & Nentwig, S. (1999). *Fono Almanca Öğrenci Sözlüğü*. İstanbul: Fono Yayınları.
- Drosdowski, G., Grebe, P., Köster R. & Müller W. (1973). *Duden. Die Rechtschreibung*. Band 1. Mannheim, Wien, Zürich: Dudenverlag.
- İlhan, N. (2009). “Sözlük Hazırlama İlkeleri, Çeşitleri ve Özellikleri”. *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*. Volume 4/4 Summer. Elazığ: Manas Yayınları.
- Sargın, İ. (2007). *DaF Mavi Sözlük Türkçe Almanca. DaF Blau Wörterbuch Deutsch Türkisch*. İstanbul: DaF Gruppe.
- Steuerwald, K. (1987 ve 1988). *Almanca Türkçe Sözlük*. İstanbul: ABC Yayınevi.
- Steuerwald, K. (1982). *Langenscheidts Taschenwörterbuch Türkisch*. Auflage: 20. Auflage. Berlin, München: Langenscheidt.
- Steuerwald, K. & Köprülü, C. (1981). *Türkçe Almanca Almanca Türkçe Langenscheidt Cep Sözlüğü*. İstanbul: İnkilap Yayınevi.
- Stocker, B. & Chmielewski, G. (1994). *Pons Junior. Illustriertes Wörterbuch Deutsch*. Stuttgart, Dresden: Klett; Eßlingen: Schreiber.
- Wahrig, G. (1988). *Deutsches Wörterbuch*. München: Mosaik Verlag.